

NURIJA-EF. DUHANDŽIĆ – OBNOVITELJ VJERSKOG ŽIVOTA U PROZORU

Meho MANJGO

Gazi Husrev-begova biblioteka u Sarajevu
mehomanjgo@hotmail.com

SAŽETAK: U ovom radu predstavljen je život i rad Nurija-ef. Duhandžića (1927-1993), učenika medrese u Fojnici, imama, hatiba i muallima, koji je većinu radnog vremena proveo u Prozoru gdje je ostavio neizbrisiv trag u unapređenju vjersko-prosvjetnog života i obnovi vakufske imovine u drugoj polovini 20. stoljeća. Koristeći se prvenstveno dokumentacijom iz njegovog dosjea, u prvom dijelu rada predstavljeni su osnovni biografski podaci Nurija-ef., njegovo učešće u Drugom svjetskom ratu i boravak u logoru Jasenovac. Potom je prikazan njegov rad kao imama, hatiba i muallima u džematima Voljevac, Vrse i Prozor, gdje je proveo većinu svog radnog vremena obavljajući poslove i glavnog imama. Na kraju rada predstavljeni su objavljeni radovi Nurija-ef. koji je na stranicama *Glasnika IZ* nastojao zabilježiti sve značajnije događaje u zajednici u kojoj je živio, radio i djelovao.

Ključne riječi: Nurija-ef. Duhandžić, Jasenovac, Voljevac, Vrse, Prozor, vjersko-prosvjetni referent

Od Voljevca do logora Jasenovac

Prema podacima iz dostupne dokumentacije pohranjene u fondovima Gazi Husrev-begove biblioteke u Sarajevu, Nurija-ef. je vjerovatno rođen 30. jula 1927. godine¹ u selu Voljevac kod Gornjeg Vakufa. Otac mu se zvao Agan, a majka Hanija. Rano djetinjstvo proveo je u rodnom Voljevcu gdje je završio osnovu škole, pohađao mekteb i stekao osnovno vjersko obrazovanje. Potom je zajedno

s Asim-ef. Šošićem upisao medresu u Fojnici u kojoj je do početka Drugog svjetskog rata učio tri godine. Medresu je bio primoran napustiti zbog njenog zatvaranja jer je u zgradi medrese italijanska vojska formirala logore spalivši pri tome kompletnu školsku arhivu i dokumentaciju.²

Nakon prekida školovanja i povratka u rodno mjesto Nurija-ef. se 1942. godine priključio partizanima i Narodno-oslobodilačkom pokretu

(NOP), te je kao pripadnik NOP-a bio "žrtva fašističkog terora" i više puta je hapšen i zatvaran u koncentracione logore. Najprije je zatvoren u njemački gestapo u Sarajevu, potom je boravio u njemačkom logoru u Višegradu i Gradišci, a 13. jula 1943. godine prebačen je logor Jasenovac.³ U ovom zloglasnom logoru gdje je doživio brojne torture i maltretiranja Nurija-ef. je upoznao i Emerika Bluma⁴ s kojim se i na

¹ Ovaj datum rođenja je najzastupljeniji u dosjeu Nurija-ef., a kao drugi datumi rođenja navode se i 30. juni 1927. godine, 10. april 1927. godine i 20. april 1926. godine.

² AIZBIH, "Prijedlog Sreskog povjerenstva u Bugojnu da se Nurija-ef. i Asim-ef. prime u rad Islamske zajednice", 4. april 1954. godine, zbirka: Dosije vjerskih službenika, dosije Nurije-ef.

Duhandžića, kutija br. 7/D, 90-98.

³ AIZBIH, "Molba Nurije-ef. za regulisanje prava na lična primanja", 26. juli 1977. godine, zbirka: Dosije vjerskih službenika, dosije Nurije-ef. Duhandžića, kutija br. 7/D, 90-98.

⁴ Emerik Blum, bosanski Jevrej, rođen je 7. augusta 1911. godine u Sarajevu. Završio je Fakultet elektrotehnike u Pragu 1939. godine. Bio je osnivač i

prvi direktor Elektroprojekta/Energoinvesta u Sarajevu. U aprilu 1981. godine izabran je za gradonačelnika Sarajeva. Umro je 24. juna 1984. godine u Sarajevu: Vidi: Alen Zečević, "Emerik Blum: Vizionar čija djela u BiH još niko nije dostigao", preuzeto sa Emerik Blum: Vizionar čija djela u BiH još niko nije dostigao | Društvo | Al Jazeera, (Pristupljeno 13. augusta 2024)

Nurija-ef. Duhandžić predvodi dženazu namaz Hasanu Hamidoviću u Prozoru 5. januara 1969. godine, porodična foto-arhiva

slobodi kasnije družio i koji mu je kroz život dosta pomagao. Blum je u Jasenovcu imao poseban tretman, a Nurija je bio samo zatvorenik koji je, usput, šišao ostale zatvorenike. Nerijetko ga stražari nisu puštali do Emerika, ali je Nurija-efendiji bilo dovoljno kazati: “Prenesite Blumu da ga traži mali brico iz barake 7” i sve bi bilo riješeno. U logoru Jasenovac Nurija-ef. je Božijom odredbom preživio strijeljanje. Naime, prilikom jedne prozivke zatvorenika koji su bili određeni za streljački vod prozvano je i ime Nurija-ef. Duhandžića, ali je u trenutku pred njegovo istupanje u kolonu Nurija-efendiju za ruku povukao jedan čovjek iz Prozora i istupio je u kolonu smrti umjesto njega. Ovaj hrabri čovjek bio je Jusuf Džemat koji je nakon prozivke strijeljan zajedno s ostalim zatvorenicima koji su prozvani, a po njemu je Nurija-ef. kasnije dao ime svom najmlađem sinu.⁵ Osim sina Justufa, Nurija-ef. je u braku sa Sanijom, rođenom Šutković, iz Donjeg Vakufa, dobio i sinove: Dževada, Fuada, Mirsada i Siradža.⁶

Nakon sedamnaest mjeseci boravka u Jasenovcu, Nurija-ef. je 23.

decembra 1944. godine zajedno sa 160 muškaraca i žena protjeran za Norvešku, te je na putu za Norvešku 18. januara 1945. godine razmijenjen u Zagrebu za njemačke vojnice i oficire, a potom je prebačen u rodno mjesto Voljevac.⁷ Po okončanju Drugog svjetskog rata Nurija-ef. i spomenuti Asim-ef. Šošić su kao “vandredni učenici pohađali preko godinu dana dersove kod muderisa fojničke medrese Hadjimejlića⁸, a nakon povratka kući Nurija-ef. se vjerovatno bavio zemljoradnjom na porodičnom imanju u Voljevcu.

Radni angažman u službi vjere i naroda

Početkom aprila 1954. godine Sresko vakufsko povjerenstvo u Bugojnu uputilo je prijedlog Vrhovnom islamskom starješinstvu FNRJ u Sarajevu da se Nurija-ef. i Asim-ef. Šošić prime u službu Islamske zajednice, a u obrazloženju zahtjeva je između ostalog zapisano:

“Na području našeg sreza većina vjerskih službenika je u posljednje

dvije godine penzionisana, te se iz dana u dan osjeća sve veća potreba za vjerskim službenicima, jer penzionisani službenici u većini slučajeva ne mogu dalje vršiti dužnosti radi iznemoglosti. Pošto je kod (Nurija-ef. i Asim-ef.) zavladao velika volja za vjerskom službom... konstatovano je da su pored redovnog i vanrednog učenja stekli još i kroz praksu dobar dio znanja, tako da Sresko Udruženje ilmije u Bugojnu na čelu sa predsjednikom Hadžiabdić Naimom i muderisom u Bugojnu Mustajbegović Abdulahom... tvrde da je znanje koje posjeduju imenovani Duhandžić Nurija i Šošić Asim ravno i više od znanja polovine sadašnjih vjerskih službenika, te da isti po svom znanju, karakteru, moralnom i političkom vladanju mogu odgovarati kao dobri i svjesni vjerski službenici.”

Uzimajući u obzir činjenicu da je bugojanski srez bio jedan od najvećih srezova na području Bosne i Hercegovine u kojem se zbog nedostatka vjerskog kadra mektepska nastava u prvoj polovini pedesetih godina održavala “svega na dvadeset mjesta”, dok su se prije Drugog svjetskog rata djeca učila u 58 bugojanskih mekteba, te veliku želju Nurija-ef. da stupi u rad Islamske zajednice, Ulema-medžlis je donio odluku da se Nurija-ef. i Asim-ef. prime u vjersku službu pod uslovom da prije toga polože imamski ispit pri Gazi Husrev-begovoj medresi u Sarajevu, jer nisu imali završena četiri razreda.⁹

Nakon ove odluke Ulema-medžlisa Nurija-ef. je poduzeo sve neophodne mjere kako bi pristupio polaganju imamskog ispita pri Gazi Husrev-begovoj medresi, koji je odgovarao završenom jednom razredu ove medrese, što je u nedostatku vjerskog kadra u to vrijeme bilo dovoljno za vršenje dužnosti imama, hatiba i

⁵ Safet Pozder, “Otišao u smrt kako bi spasio imama”, preuzeto sa: Otišao u smrt kako bi spasio imama – SAFF Portal, (Pristupljeno 13. augusta 2024)

⁶ Razgovor sa Fuadom Duhandžićem,

sinom Nurija-ef. Duhandžića, 14. august 2024. godine.

⁷ Porodična arhiva Nurija-ef. Duhandžića, ustupio na korištenje Fuad Duhandžić.

⁸ AIZBIH, “Prijedlog Sreskog povjerenstva u Bugojnu da se Nurija-ef.

i Asim-ef. prime u rad Islamske zajednice”, 4. april 1954. godine, zbirka: Dosijei vjerskih službenika, dosje Nurija-ef. Duhandžića, kutija br. 7/D, 90-98.

⁹ Ibid.

mualima u jednom od naših džemata. Pred Komisijom koju su činili hfz. Asim Sirčo (ispitivač za kiraet, fikh, imamat), H. Muftić (akaid i ahlak), Sulejman Kemura (povijest islama, pedagogija i metodika, zakonodavstvo IVZ), i još dva člana čija su imena nečitko napisana, a pred kojima je polagao arapski jezik, srpsko-hrvatski jezik, historiju, geografiju i matematiku, Nurija-ef. je 16. augusta 1954. godine s vrlo dobrim uspjehom položio imamski ispit.¹⁰ Potom je 20. septembra 1954. godine zatražio od Ulema-medžlisa postavljenje (dekret) na mjesto imama, hatiba i mualima u rodnome mjestu Voljevac istaknuvši u molbi da uz privremeno odobrenje Sreskog vakufsko-mearifskog povjerenstva u Bugojnu vrši poslove vjerskog službenika u Voljevcu od 1. februara 1954. godine. Molba je odobrena i dekretom Ulema-medžlisa br. 2443/54 od 1. novembra 1954. godine Nurija-ef. je postavljen za imama džemata Voljevac, a dekretom re-isul-uleme Sulejman-ef. Kemure br. 977/58 od 26. marta 1954. godine ovlašten je da u ovom džematu vrši i dužnost hatiba.¹¹

U vrijeme izdavanja navedenih dekreta selo Voljevac brojalo je oko 60 domaćinstava, a džematu Voljevac pripadalo je dvanaest okolnih sela, zbog čega je Nurija-ef. bio primoran ulagati dosta fizičkog napora pri obavljanju vjerskih poslova, jer su neka sela od Voljevca udaljena više od deset kilometara. Međutim, raštrkanost džemata, kiša, snijeg, ljetna vrelini i slaba putna komunikacija nisu ga sprečavali da temeljito vrši svoju misiju i da već u prvim godinama rada svojim držanjem, radom i zalaganjem ostvari značajan ugled i poštovanje među svojim džematlijama. Među značajnim aktivnostima Nurija-efendije naročito

Nurija-ef. Duhandžić, prvi zdesna s ahmedijom, na mevludu u Kovačevom Polju kod Prozora, porodična foto-arhiva

se ističe njegov aktivizam pri slanju Suljage Brkića iz Jelića 1957. godine, Osmana Brkića iz Jelića i Ibrahima Omeragića iz Zastinja 1958. godine na hadž jer u to vrijeme u džematu Voljevac kako je zabilježio Nurija-ef. "nije bilo pametnika da zna ili da je čuo da je ikada bio hadžija iz ovoga kraja do 1957. godine. (Duhandžić, 1958:546-548)¹²

Osim uspjeha u vjerskoj službi, Nurija-ef. je bio vrlo aktivan i kao član Odbora socijalističkog saveza Voljevac, te mu je uz obrazloženje da "učestvuje u svim akcijama za dobro opšte zajednice" i da kao "vjerski službenik vrši dužnost savjesno" predsjednik Odbora Đulejman Gudić, 20. jula 1956. godine, uručio zahvalnicu i usmeno ga pohvalio pred članovima Odbora "za njegov aktivan i dobar rad u organizaciji socijalističkog saveza Voljevac".

Početkom novembra 1959. godine Nurija-ef. je obavijestio Ulema-medžlis da je napustio Voljevac i da se nastanio u džematu Vrse

(Gornji Vakuf) gdje je preuzeo dužnost imama, hatiba i mualima. Na kraju dopisa zatražio je dekret i Ulema-medžlis je uz saglasnost Vakufskog povjerenstva u Bugojnu izdao dekret, br. 2397/59 od 25. novembra 1959. godine, kojim je Nurija-ef. zvanično postavljen za imama džemata Vrse koji je u to vrijeme brojao 70 domaćinstava i bio je dužan isplatiti Nurija-ef. na ime mjesečne plate 10 000 dinara, te 10 metara ogrjeva, 300 kg pšenice i 300 kg ječma na godišnjem nivou.¹³

Uz obrazloženje da mu je u džematu Vrse mala plata i da želi osigurati bolje uslove života svojoj djeci koja su u to vrijeme pohađala osmo-ljetku, Nurija-ef. je na vlastitu molbu i dekretom Starješinstva IVZ br. 2628/64 od 23. jula 1964. godine premješten iz Vrsa u Prozor gdje je preuzeo dužnost imama, hatiba i mualima u Čaršijskoj džamiji. Potom mu je dekretom istog povjerenstva br. 690/66 od 3. februara 1966. godine zbog njegove marljivosti i agilnosti

¹⁰ AIZBIH, "Zapisnik o polaganju imamskog ispita u Gazi Husrev-begovoj medresi u Sarajevu Nurije-ef.", 30. juni 1927. godine, zbirka: Dosijeji vjerskih službenika, dosije Nurije-ef. Duhandžića, kutija br. 7/D, 90-98.

¹¹ AIZBIH, "Molba i dekret Ulema-

-medžlisa u vezi s postavljanjem Nurije-ef. na mjesto imama džemata Voljevac", zbirka: Dosijeji vjerskih službenika, dosije Nurije-ef. Duhandžića, kutija br. 7/D, 90-98.

¹² Nurija Duhandžić, "Svečani ispraćaj hadžija u Voljevcu – Gornji Vakuf",

Glasnik IZ, IX (XXI)/ 1958, br. 9-12, str. 546-548.

¹³ AIZBIH, "Molba i dekret Nurije-ef. u vezi s postavljanjem na mjesto imama džemata Vrse", zbirka: Dosijeji vjerskih službenika, dosije Nurije-ef. Duhandžića, kutija br. 7/D, 90-98.

Nurija-ef. Duhandžić (desno) i jedan od njegovih kolega, porodična foto-arhiva

povjerena i dužnost vjersko-prosvjetnog referenta (glavnog imama) pri Odboru IVZ Prozor.¹⁴

U Prozoru je Nurija-ef. zatekao razrušenu i zapuštenu vjersku infrastrukturu zbog čega je vjersko-prosvjetni život bio gotovo u potpunosti zamro. Njegove džematlije su ga smjestile u vrlo trošnu kuću jer se nije mogla pronaći bolja, ali je on s tim bio zadovoljan kazavši “da će se inšaAllah sagraditi bolja. I zaista je odmah počeo ispitivati mogućnosti ljudi u vezi s izgradnjom stana, opravci džamije, gasulhane i abdesthane”. Iako nije bilo

nimalo lahko i jednostavno otpočeti s tim radovima “jer je Prozor u posleratnom periodu izmijenio sasvim svoj izgled kako u moralnom tako i u materijalnom pogledu”, Nurija-ef. se nekako snašao i odmah po dolasku u Prozor organizirao je mektepsku pouku, mevlude, vjerska predavanja i druge aktivnosti, te je “narod uvidio i stekao dojam da se mora početi iznova.” Prvo je “otpočeo sa adaptacijom munare koja nije imala ni alema na sebi punih 23 godine (od kako) ga je ukinuo metak neprijatelja (u Drugom svjetskom ratu)”,

te je za jedan mjesec uspio obnoviti munaru i postaviti alem.¹⁵

Iako je u radu nailazio na dosta poteškoća uzrokovanih čak i od pojedinih muslimana i članova Islamske zajednice, Nurija-ef. je uporno u džamiji bodrio i motivirao ljude, te je neumorno obilazio bez ikakvih naknada i dnevnica svako selo i svaku kuću na području Prozora kako bi prikupio dobrovoljne priloge i narod pozvao da učestvuje u obnovi vakufske imovine. Uz dosta truda i odricanja “uspio je da oživotvori i izmjeni u potpunosti mišljenje pripadnika IVZ na području Prozora”, te je stekao “ugled i kod građana Katoličke vjeroispovjesti koji su 30% pomogli u izgradnji”. Do kraja 1967. godine Nurija-ef. je zajedno sa svojim džematlijama u Prozoru sagradio nov imamski stan, temeljito obnovio džamiju, sagradio gasulhanu i abdesthanu, a u novoobnovljenoj džamiji u Prozoru po prvi put se nakon Drugog svjetskog rata čulo učenje djece u Kur’anu. Zbog postignutih uspjeha u radu, Odbor IVZ Prozor je 25. decembra 1967. predložio Vrhovnom Starješinstvu IVZ u Sarajevu da se Nurija-ef. “usmeno i pismeno pohvali za svoj rad kako na vjersko-prosvjetnom, tako i na moralnom polju”.¹⁶

U gradu Prozoru i njegovim okolnim selima Nurija-ef. je uživao veliki ugled i poštovanje jer je vrlo savjesno i odgovorno čuvao svoju ahmediju i nastojao je biti na usluzi gotovo svakom dobronamjernom čovjeku često uzurpirajući svoje slobodno vrijeme i vrijeme svoje porodice. Tako je, primjera radi, 1968. godine i pored mnogobrojnih poslova i obaveza prihvatio da Rami Osmiću iz Prozora pomogne i olakša njegov odlazak na hadž. Zajedno s Ramom putovao je više puta do Konjica i Sarajeva kako bi prikupio svu potrebnu dokumentaciju za odlazak u Meku i Medinu, a potom ga je na njegovu molbu ispratio

¹⁴ AIZBIH, “Molba i dekreti Nurije-ef. u vezi s postavljenjem na mjesto imama Čaršijske džamije i glavnog imama u Prozoru”, zbirka: Dosijeji vjerskih službenika, dosije

Nurije-ef. Duhandžića, kutija br. 7/D, 90-98.

¹⁵ AIZBIH, “Prijedlog Odbora IVZ Prozor upućen Starješinstvu IVZ da se Nurija-ef. nagradi za svoj uspješan

rad”, 25. decembar 1967. godine, zbirka: Dosijeji vjerskih službenika, dosije Nurije-ef. Duhandžića, kutija br. 7/D, 90-98.

¹⁶ Ibid.

do Istanbula odakle je Nurija-ef. neplanirano uspio otići i do Meke, gdje je obavio hadž. Po povratku s hadža protiv njega nije pokrenut disciplinski postupak zbog odsustva s posla i nenajavljenog obavljanja hadža jer je Odbor IVZ Prozor uzeo u obzir njegove dotadašnje uspjehe u radu i veliku želju da "i pored svih muka i napora" koje je doživio na putu obavi petu islamsku dužnost.¹⁷

Na sjednici Odbora Islamske zajednice u Prozoru s područnim i razmazanskim imamima održanoj 8. novembra 1970. na kojoj je razmatrano pitanje organiziranja i unapređenja vjerskog života na terenu, prikupljanja zekata, sadekatul-fitra, distribucije vjerske štampe, "konstatovano je da je Nurija-ef. "pokazao najviše uspjeha" i da su mu taj uspjeh priznali svi članovi Odbora, imami i džematlije. S tim u vezi Odbor je preporučio Vrhovnom Starješinstvu IZ u Sarajevu da se Nurija-ef. nagradi za uspješan rad, a o obrazloženju prijedloga je između ostalog zabilježeno:

"Navodimo nekoliko primjera iz kojih se može zaključiti stvarnost koja govori o rezultatima (Nurije-ef.): džamija koja je bila u ruševnom stanju i bez alema sada je jedna od može se reći boljih džamija sa abdesthanom, gusulhanom, mektebom i drugim dekoracijama koje zadivljuju posjetioca. Također se može reći da nije bilo uopšte imamskog stana, a sada je jedan od najljepših možda u Hercegovini sa svim uređajem i kancelarijom, koje također nije bilo. Također je za svaku pohvalu (Nurija-ef.) i po pitanju vjerske obuke jer je i prošle i ove godine uspio da djeca, njih oko 23, završe Kur'an, te se prvi put nakon 30 godina u Prozoru čuju djeca da muezine u džamiji. Isto tako

Obnova Čaršijske džamije u Prozoru 1966. godine pod rukovodstvom Nurije-ef. Duhandžića, porodična foto-arhiva

se (mora spomenuti) da je ovih dana (Nurija-ef.) sproveo agitaciju hadža, te fala Allahu kao historijski događaj ove godine ide na hadž do sada upisanih 6 hadžija iz Prozora, te i zato pripada jedino njemu ta zasluga. Iz ovih nekoliko pokazatelja ovaj Odbor kao cjelina sa svojim potpisima garantuje za te zasluge za koje bi trebalo da se isti nagradi. Pored toga ovih šest hadžija moli da se našem imamu ukaže za te zasluge kao nagrada da bude vođa puta jedne grupe na hadž među kojima bi isključivo bile i naše hadžije."¹⁸

Uzimajući u obzir navedeno, Starješinstvo IZ je odredilo Nurija-efendiju za vodiča jedne grupe hadžija, te mu je u tu svrhu bilo plaćeno odsustvo s posla u periodu od 14. januara do 26. februara 1971.¹⁹

Osim što je bio vrlo radin, dosljedan, ustrajan i uspravan u svojoj misiji, Nurija-ef. je bio uzor kolegama imamima i u svome odijevanju, čemu

je također poklanjao veliku pažnju. Hodao je s fesom na glavi, u crnom krojenom odijelu i dugom kaputu krojenom od istog štofa, a nerijetko je sa sobom nosio i crni kišobran.²⁰

Na opće zadovoljstvo svojih džematlija i pretpostavljenih organa Islamske zajednice obavljao je dužnost glavnog imama, imama, hatiba i mualima u Prozoru sve do 1. decembra 1978. godine kada je na vlastiti zahtjev upućen u proceduru penzionisanja.²¹ U povodu odlaska u penziju upriličio je o svome trošku mevlud u Čaršijskoj džamiji u Prozoru 1. decembra 1978. na kojem se oprostio od svojih džematlija. Preselio je na ahiret 1993., a ukopan je u mezarju u Voljevcu.

Lik i djelo Nurija-ef. i danas je živo među njegovim džematlijama u Prozoru koji se s posebnom sjetom sjećaju svog učitelja. Na njega ih, između ostalog, podsjeća i kamena ploča s čije bilješke na poleđini saznajemo

¹⁷ AIZBIH, "Prijedlog Odbora IZ Prozor upućen Starješinstvu IZ da se protiv Nurije-ef. ne pokreće disciplinski postupak zbog nenajavljenog odlaska na hadž", 7. april 1968. godine, zbirka: Dosijeji vjerskih službenika, dosije Nurije-ef. Duhandžića, kutija br. 7/D, 90-98.

¹⁸ AIZBIH, "Prijedlog Odbora IZ Prozor da se Nurija-ef. nagradi za uspješan rad",

12. novembar 1970. godine, zbirka: Dosijeji vjerskih službenika, dosije Nurije-ef. Duhandžića, kutija br. 7/D, 90-98.

¹⁹ AIZBIH, "Obavijest Starješinstva IZ o imenovanju Nurije-ef. za vodiča jedne grupe hadžija", 5. januar 1971. godine, zbirka: Dosijeji vjerskih službenika, dosije Nurije-ef. Duhandžića, kutija br. 7/D, 90-98.

²⁰ Sjećanje s nama podijelio Muharem-ef. Omerdić, 13. august 2024. godine.

²¹ AIZBIH, "Rješenje Starješinstva IZ o razrješenju Nurije-ef. sa dužnosti vjerskog službenika u Prozoru radi odlaska u penziju", 5. decembar 1978. godine, zbirka: Dosijeji vjerskih službenika, dosije Nurije-ef. Duhandžića, kutija br. 7/D, 90-98.

Nurija-ef. Duhandžić u društvu svojih džematlija, porodična foto-arhiva

da je tu ploču kao mejštaš postavio Nurija-ef. krajem šezdesetih godina prošlog stoljeća. Mejštaš je pronađen prilikom uređenja dvorišta Čaršijske džamije u Prozoru 2018., a danas je izložen u džamijskom haremu.²²

Hroničar svoga vremena

Imajući u vidu poruku sarajevskog ljetopisca Mula Mustafe Bašeskije, koji je na početku svoga *Ljetopisa* zapisao da “sve ono što se zabilježi ostaje, a sve što se pamti nestaje”, Nurija-ef. je čitatelje i pretplatnike

Glasnika Islamske zajednice obavještavao o svim značajnijim aktivnostima koje su se dešavale u zajednici u kojoj je živio, radio i djelovao. Njegov prvi tekst, objavljen 1958. o svečanom ispraćaju hadžija iz džemata Voljevac, potvrđuje duboku ukorijenjenost

organiziranja “svećanih ikrara” (ispraćaja na hadž) u islamskoj tradiciji Bošnjaka. Ikrar-dova Osmanu Brkiću iz Jelića i Ibrahimu Omeragiću iz Zastinja upriličena je u džamiji Voljevac 6. juna 1958. godine uz učešće brojnih komšija, rodbine i prijatelja koji su na jedan sat prije podne-namaza pratile hadžije niz dolinu Vrbasa kroz koju se “prolamao gromki glas tekbira... ljudi, žena i djece”. Nakon obavljene džume

“proučena je ‘dova za brade’ kao i hadžijska dova obadvojici hadžija... a po završetku hadžijske dove hadžije su klanjale ‘seferiju’... i krenuli iz džamije, praćeni mnogobrojnim tekbirima. Pred džamijom su hadžije stale naprijed sa imamima i bližnjom familijom, a ostali svijet, kojega je bilo oko hiljadu duša, u povorki je krenuo pješke za Gornji Vakuf. Obzirom na daljinu puta do Gornjeg Vakufa mnogo se je svijeta vratilo, ali je većina svijeta dopratila hadžije do željezničke stanice... bližnja rodbina sa imamom otpratila je hadžije do Sarajeva.” (Duhandžić, 1958:546-548)²³

Organiziranje mevludskih svečanosti u raznim prilikama, a naročito 12. rebiul-evvela, kada se rodio posljednji Allahov poslanik, Muhammed, a. s., još je jedan od vjerskih običaja kojem Bošnjaci pridaju veliku pažnju. Mještani džemata Vesela kod Bugojna su prema pisanju Nurija-ef. “svake godine (učili mevlud) drugi dan Kurban-bajrama” (Duhandžić, 1959a:476-477)²⁴, dok su džematlije u Gračanici kod Bugojna zakazale mevlud 21. juna 1959. “u čast Božijeg poslanika Muhameda a. s. i u čast opravljenoj mesdžida... koji je bio mali, dotrajan, ispucanog zida, krova” (Duhandžić,

²² Safet Pozder, “Imam koji je izbjegao strijeljanje u Jasenovcu”, preuzeto sa: Imam koji je izbjegao strijeljanje u Jasenovcu | Drugi svjetski rat | Al Jazeera, (Pristupljeno 14. augusta 2024)

²³ Nurija Duhandžić, “Svećani ispraćaj hadžija u Voljevcu – Gornji Vakuf”, *Glasnik VIS-a*,

IX (XXI)/ 1958, br. 9-12, str. 546-548.

²⁴ Nurija Duhandžić, “Mevludi-šerif u Veseloj kod Bugojna”, *Glasnik VIS-a*, X (XXII)/1959; br. 10-12, str. 476-477.

²⁵ Nurija Duhandžić, “Proslava Mevluda u Gračanici (kod Bugojna)”, *Glasnik VIS-a*, X (XXII)/1959, br. 10-12, str. 477-478.

1959b, 477-478)²⁵, a povodom izbora novog džematskog odbora u džamiji Mehmed-bega Stočanina u Gornjem Vakufu proučen je mevlud 10. aprila 1960. godine. (Duhandžić, 1960:399-400)²⁶

Uz informaciju da su za vrijeme Drugog svjetskog rata "aktivno pomagali oslobodilački pokret i da je selo dalo u Narodnu armiju i nekoliko oficira", Nuriya-ef. je obavijestio čitatelje *Glasnika* da su mještani sela Derviši u godinama iza rata sagradili novu osnovnu školu, a potom i mesdžid 1962. godine. Potom je detaljno predstavio akciju obnove džamije i izgradnje imamskog stana, gasulhane i abdesthane u Prozoru sredinom šezdesetih godina istaknuvši u tekstu između ostalog da je ovo bila jedna od najvećih radnih akcija u Hercegovini na kojoj je u jednom danu bilo više od 250 ljudi. (Duhandžić, 1966:581-584)²⁷ S posebnim zadovoljstvom i ushićenjem pisao je o Agan-ef. Čolakoviću, mladom imamu, "koji je iz osnova oživio vjerski život" u džematu Varvara u Prozoru i koji je pokrenuo akciju da "se selo Varvara elektrifikuje, da se sagradi imamski stan i da se riješe svi problemi koji stoje na putu napretka ovog istorijskog naselja". (Duhandžić, 1969:307-308)²⁸

U nastavku donosimo spisak objavljenih tekstova Nuriya-ef. u *Glasniku VIS-a*:

1. "Svečani ispraćaj hadžija u Voljevcu – Gornji Vakuf", IX (XXI)/ 1958; br. 9—12, str. 546-548.
2. "Mevludi-šerif u Veseloj kod Bugojna", X (XXII)/1959; br. 10-12, str. 476-477.

3. "Proslava Mevluda u Grabčanici (kod Bugojna)", X (XXII)/1959; br. 10-12, str. 477-478.
4. "Mevludi-šerif u Gornjem Vakufu", XI (XXIII)/1960; br. 7-9, str. 399-400.
5. "Novi mesdžid u Dervišima-Bojska", XIII (XXV)/1962; br. 4-6, str. 166.
6. "Proslava Nove 1385. muslimanske godine i Mevludi-šerif u Prozoru", XXVIII/1965, br. 7-8, str. 280-291.
7. "Generalna adaptacija džamije sa izgradnjom gusulhane i stana za imama", XXIX/1966; br. 11-12, str. 581-584.
8. "Aktivnost vjerskog života u Varvari", XXXII/1969; br. 7-8, str. 307-308.

Zaključak

Nuriya-ef. Duhandžić pripada onoj generaciji naših imama koji su u vrlo teškim društveno-političkim okolnostima održali žišku islama na svome dlanu. Nakon medrese, učešća u partizanskom pokretu i brojnih tortura koje je doživio u logoru Jasenovac, Nuriya-ef. je svoju misiju započeo u rodnome mjestu Voljevac gdje je za nešto više od pet godina svojim držanjem, radom i zalaganjem postigao značajan ugled i poštovanje među svojim džematlijama. Entuzijazam i veliku radinost pokazao je i u džematu Vrse kod Gornjeg Vakufa u kojem je obavljao poslove vjerskog

službenika od novembra 1959. do jula 1964. godine, a potom je preuzeo dužnost imama, hatiba, mualima i glavnog imama u Prozoru gdje je pokazao zavidne organizacijske sposobnosti.

U Prozoru je Nuriya-ef. bio istinski posvećen imamskom pozivu zbog čega je više puta nagrađivan od nadležnih organa Islamske zajednice, a 1971. godine određen je za vodiča jedne grupe naših hadžija. Zajedno sa svojim džematlijama obnovio je gotovo iz temelja Čaršijsku džamiju u Prozoru, sagradio imamski stan, abdesthanu, gasulhanu i kancelariju za sekretara. Naročitu pažnju u radu posvećivao je djeci u mektebu koju je znao podučavati šest dana u sedmici tokom cijele godine, na čemu su mu njegove džematlije bile posebno zahvalne jer se u Prozoru nakon pauze od petnaest godina počelo čiti dječije učenje Kur'ana, ezana, mevluda, ilahija i drugog vjerskog sadržaja. Svojim držanjem, ophođenjem, predanim radom, kao i načinom odijevanja, služio je kao primjer drugim imamima ne samo na području Prozora, već i na području gotovo cijele Hercegovine.

Penziju je dočekao u Čaršijskoj džamiji u Prozoru, a penzionerske dane proveo je u rodnom Voljevcu gdje je i preselio na ahiret 1993. godine. Iza njega su ostali sinovi Dževad, Mirsad, Siradž i Fuad, kojem se najtoplije zahvaljujem na ustupljenim detaljima iz nadasve bogate životne biografije njihovog rahmetli babe Nuriya-ef. Duhandžića.

za imama", *Glasnik VIS-a*, XXIX/1966; br. 11-12, str. 581-584.

²⁸ Nuriya Duhandžić, "Aktivnost vjerskog života u Varvari", *Glasnik VIS-a*, XXXII/1969; br. 7-8, str. 307-308

²⁶ Nuriya Duhandžić, "Mevludi-šerif u Gornjem Vakufu", *Glasnik VIS-a*, XI (XXIII)/1960, br. 7-9, str. 399-400.

²⁷ Nuriya Duhandžić, "Generalna adaptacija džamije sa izgradnjom gusulhane i stana

Literatura

Arhiv Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, zbirka: Dosjei vjerskih službenika, dosije Nuriya-ef. Duhandžića, kutija br. 7/D, 90-98.
Porodična arhiva Nuriya-ef. Duhandžića.

Intervju sa Fuadom Duhandžićem, sinom Nuriya-ef. Duhandžića, razgovarao autor teksta.
Duhandžić, Nuriya (1958). "Svečani ispraćaj hadžija u Voljevcu – Gornji

Vakuf". *Glasnik VIS-a*, IX (XXI) 9-12, 546-548.

Duhandžić, Nuriya (1959a). "Mevludi-šerif u Veseloj kod Bugojna". *Glasnik VIS-a*, X(XXII), 10-12, 476-477.

- Duhandžić, Nurija (1959b). "Proslava Mevluda u Gračanici (kod Bugojna)". *Glasnik VIS-a*, X (XXII), 10-12, 477-478.
- Duhandžić, Nurija (1960). "Mevludi-šerif u Gornjem Vakufu", *Glasnik VIS-a*, XI (XXIII), 7-9, 399-400.
- Duhandžić, Nurija (1966). "Generalna adaptacija džamije sa izgradnjom gusulhane i stana za imama". *Glasnik VIS-a*, XXIX, 11-12, 581-584.
- Duhandžić, Nurija (1969). "Aktivnost vjerskog života u Varvari". *Glasnik VIS-a*, XXXH, 7-8, 307-308.
- Pozder, Safet, "Otišao u smrt kako bi spasio imama", preuzeto sa: Otišao u smrt kako bi spasio imama – SAFF Portal.
- Pozder, Safet, "Imam koji je izbjegao strijeljanje u Jasenovcu", preuzeto sa: Imam koji je izbjegao strijeljanje u Jasenovcu | Drugi svjetski rat | Al Jazeera.
- Zečević, Alen, "Emerik Blum: Vizionar čija djela u BiH još niko nije dostigao", preuzeto sa Emerik Blum: Vizionar čija djela u BiH još niko nije dostigao | Društvo | Al Jazeera.

ميهو مانغو

الشيخ نوري دُخانجيتش، مجدد الحياة الدينية في مدينة بروزور

الموجز

يقدم هذا المقال حياة وعمل الشيخ نوري دُخانجيتش (1927-1993)، خريج المدرسة الشرعية في فوينيتسا، والإمام والخطيب والمعلم، الذي أمضى معظم حياته العملية في مدينة بروزور، وترك فيها أثرا لا يمحي في تحسين الحياة الدينية والتعليمية واستعادة ممتلكات الوقف، في النصف الثاني من القرن العشرين. وبالاستناد إلى الوثائق الموجودة في ملفه في المقام الأول، يعرض الجزء الأول من المقال البيانات الأساسية للسيرة الشيخ نوري، ومشاركته في الحرب العالمية الثانية، وإقامته في معسكر اعتقال ياسينوفاتس. ثم يستعرض المقال عمله إماما وخطيبا ومعلما في مساجد فوليفاتس وفرسي، وبروزور، حيث أمضى معظم حياته العملية في أداء وظيفة كبير الأئمة. وفي خاتمة المقال يعرض الكاتب أعمال الشيخ نوري المنشورة، الذي كان حريصا على أن يسجل في صفحات الجريدة الرسمية للمشيخة الإسلامية كافة الأحداث المهمة التي كانت تجري في المجتمع الذي عاش وعمل فيه.

الكلمات الرئيسية: الشيخ نوري دُخانجيتش، ياسينوفاتس، فوليفاتس، فرسي، بروزور، المسؤول الديني والتعليمي.

Summary

NURIJA EFENDI DUHANDŽIĆ – REVIVALIST OF RELIGIOUS LIFE IN PROZOR

Meho Manjgo

This article presents the life and work of Nurija-ef. Duhandžić (1927-1993), a student of Fojnica madrasa, imam and muallim who spent most of his working life in Prozor where he left a memorable trace in the field of development of teaching religion and revival of waqf property during the second half of the 20th century. The first part of the article offers a brief biography of Nurija-ef. Duhandžić. From his personal records, the author here gathered his activity in the Second World War and his imprisonment in Jasenovac concentration camp. Further he presents the contribution of Nurija efendi Duhandžić in his service as an imam, hateeb, and muallim in jamaats of Voljevac, Vrse and Prozor. However, most of his working time he spent in Prozor as main imam. In the last part of the article, the author presents a list of the published articles wherein Nurija efendi Duhandžić tried to record all the major events that took place in the community he lived in.

Keywords: Nurija-ef. Duhandžić, Jasenovac, Voljevac, Vrse, Prozor, religious education referee